

Duurzaam, Groen, Open en Sociaal

Verkiezingsprogramma GroenLinks Zuid-Holland
Provinciale statenverkiezingen 2019

GROENLINKS
ZUID-HOLLAND

Inhoud

Inleiding	3	3. Open en sociaal Zuid-Holland	18
Duurzaam Zuid-Holland	3	Beter bestuur	19
Groen Zuid-Holland	4	Kunst en Cultuur	20
Open en Sociaal Zuid-Holland	5	Provincie, Gemeenten en Burgers	20
		Waterschappen	21
		Zuid-Holland geeft het goede voorbeeld	22
1. Zuid-Holland Duurzaam	6		
Duurzaam hier en nu	6		
Minder gebruiken, meer duurzaam opwekken	7	Kandidatenlijst	24
Natuurlijk Circulaire Economie	9		
		Colofon	26
2. Zuid-Holland Groen	11		
Groen blijft groen	11		
Ecologisch verantwoorde landbouw	12		
Ruimte voor Wonen	13		
Gezonde lucht en schoon water	14		
Fietssnelwegen	15		
Openbaar vervoer	15		
Wegvervoer	16		
Rotterdam-The Hague Airport	17		

Inleiding

Zuid-Hollanders zijn zo divers als de provincie zelf. Van het eiland Tiengemeten, het grootste natuurontwikkelingsproject van Nederland, tot de havens van Rotterdam, de grootste van Europa. Het is allemaal Zuid-Holland. Een provincie waar voor iedereen wat te doen is en met recht de motor van Nederland wordt genoemd.

Die motor kan wel wat onderhoud gebruiken. Zuid-Holland heeft een inhaalslag te maken. De oude economie is nog steeds vervuilend maar levert steeds minder op. De omslag naar een nieuwe duurzame economie helpt niet alleen om de provincie gezonder te maken maar zorgt ook voor nieuwe banen. Goed werk, op alle opleidingsniveaus. Dat is nodig want in de oude economie is steeds minder werk.

Zuid-Hollanders willen graag wat van hun leven maken, kansen krijgen en die grijpen. Mee doen in plaats van aan de kant staan. GroenLinks weet dat dat kan. Het gebrek aan goede en betaalbare woonruimte lossen we op binnen bestaande dorpen en steden. Klaar voor een duurzame toekomst.

Er is veel te doen. Te lang is er te veel ruimte gegeven aan asfalt, bio-industrie en fossiele bedrijvigheid. Dit is ten koste gegaan van de

natuur en onze gezondheid en daarmee ten koste van ons geluk. Het ov-netwerk wordt kleiner, de files langer. Het weinige groen in de provincie staat onder druk. Te veel mensen krijgen geen eerlijke kansen om zich te ontwikkelen en te ontplooien.

Dat is niet nodig. Er zijn oplossingen en alternatieven. Daar kan de provincie mee aan de slag. GroenLinks wil dat Zuid-Holland een gezonde en groene provincie is met gelijke kansen voor iedereen. Waar we werken aan een duurzame toekomst en ruimte geven aan de natuur. Waar we de diversiteit van onze provincie viert en alle bewoners de kansen geven om hun leven naar eigen behoefte in te richten. Van kosmopolitische stadsbewoner tot gewortelde eilander. Van schoonmaker tot directeur. Een provincie die koploper is in duurzame innovatie omdat we daar uiteindelijk allemaal beter van worden.

Daarom doet GroenLinks Zuid-Holland drie beloften:

**DUURZAAM
GROEN
OPEN EN SOCIAAL**

Duurzaam Zuid-Holland

Zuid-Holland biedt mensen volop mogelijkheden en kansen. Met de grootste haven van Europa en de bedrijvigheid die daarbij hoort, met uitgestrekte tuinbouwgebieden en toeristische trekpleisters kan Zuid-Holland met recht de economische motor van Nederland genoemd worden. Drie universiteiten en een flink aantal hogescholen en gespecialiseerde mbo-opleidingen helpen die motor toekomstbestendig te maken.

Tegelijkertijd heeft Zuid Holland ook de meest verontreinigde lucht, bodem- en oppervlaktewater en de meest vervuilende en gevaarlijke bedrijven. Dat moet anders. GroenLinks zet in op een verandering naar een betere leefomgeving en een duurzame economie.

Andere economische activiteiten zijn zeer welkom in Zuid-Holland. Daarbij is essentieel dat nieuwe bedrijven schoon en CO2-neutraal produceren, dat er werkgelegenheid komt voor groepen die momenteel moeilijk een plaats vinden op de arbeidsmarkt en dat verkeersproblemen niet nog groter worden.

GroenLinks wil dat de provincie Zuid-Holland de aanjager wordt van duurzame ontwikkeling. De eerste stappen zijn gezet door het ondertekenen van het Grondstoffenakkoord (100% circulaire economie in 2050). Om dat te bereiken zet GroenLinks in op een circulaire economie. In 2050 en het liefst nog eerder. Dit betekent dat we inzetten op producten die lang mee gaan, die worden hergebruikt en worden gerecycled. Zo ontstaat een (vrijwel) afvalloze economie.

Een groot deel van ons klimaatprobleem wordt veroorzaakt door industrie en transport. Havens en industrie in de Rijnmond, die nu nog grotendeels leunen op fossiele brandstoffen, moeten daarom snel worden omgevormd naar een centrum van opwerking en hergebruik van reststoffen tot nieuwe grondstoffen en duurzame energie. Zuid-Holland als hét Europese centrum van de circulaire economie, waar grondstoffen en producten worden gedeeld en hergebruikt.

Zuid-Holland wordt een klimaatneutrale provincie. We stoppen met kolen, olie en gas, en gaan veel meer duurzame energie opwekken. De provincie Zuid-Holland wordt een facilitator in de omslag naar duurzame energieopwekking

en ondersteunt gemeenten bij het bereiken van lokale doelstellingen.

Om deze duurzame toekomst te bereiken moet er wel wat veranderen. Een duurzaam Zuid-Holland vraagt om actie van ondernemers, van inwoners én van de provincie.

Groen Zuid-Holland

Ruimte is in Zuid-Holland een schaars goed. De provincie heeft veel te zeggen over de inrichting van ruimte en natuur. Dat biedt de kans om de provincie structureel zó in te richten dat groen en natuur voorrang krijgen en dat steden compact blijven.

GroenLinks wil dat economische ontwikkeling niet ten koste gaat van mens en natuur. Groen is schaars in Zuid-Holland en verdient bescherming. Meer asfalt lost de mobiliteitsproblemen niet op maar zorgt voor meer onveiligheid, meer vervuiling en nog minder ruimte voor natuur.

GroenLinks vindt dat Zuid-Holland gezond en schoon moet zijn. Alle inwoners hebben recht op een gezonde leefomgeving. We hebben last van een remmende voorsprong. De structuur van de provincie is goeddeels verouderd; gericht op de auto in plaats van de mens. Daarom is het nu zaak om te kiezen voor mobiliteit die mens en omgeving minder belast. Er zijn oplossingen; de provincie moet daar het voortouw in nemen.

De milieukwaliteit in Zuid-Holland is onder de maat. Dat heeft ernstige gevolgen voor de

gezondheid van alle inwoners. GroenLinks vindt dat gezondheid voorop moet staan. Dat betekent dat de normen voor luchtkwaliteit, geluid, waterkwaliteit of veiligheid, niet het einde van de discussie zijn, maar het begin. Regelmatige inspectie van risicobedrijven helpt de milieukwaliteit en de veiligheid verbeteren.

We weten wat er moet gebeuren, we kennen de oplossingen. Nu komt het aan op keuzes en initiatief. Daar werkt GroenLinks aan.

Open en Sociaal Zuid-Holland

GroenLinks staat voor een open, ontspannen en bruisende provincie. Zuid-Holland is er voor alle inwoners. De kracht van de samenleving is de diversiteit en de ruimte voor eigen beleving. In religieus en cultureel perspectief. Op die kracht wil GroenLinks verder bouwen.

Kunst en cultuur weerspiegelen die diversiteit en hebben een grote waarde voor onze maatschappij. Ze vormen de creatieve tegenhanger van het efficiency-denken en de verruwing van het maatschappelijk debat.

In onze provincie kan iedereen zijn wie hij of zij is en vieren we de diversiteit. Niet iedereen lukt het even goed mee te komen. De overheid houdt niet altijd rekening met de situatie van mensen en hun fysieke, verbale, mentale en financiële (on)mogelijkheden. De overheid is voor veel mensen ingewikkeld. GroenLinks zorgt voor toegankelijkheid en bereikbaarheid van medewerkers, informatie en dienstverlening voor alle Zuid-Hollanders.

Verschillen in cultuur, achtergrond of geloof, opleiding en fysieke mogelijkheden zijn voor GroenLinks geen probleem, maar een drijvende kracht voor ontwikkelingen. Met al onze

verschillen maken we Zuid-Holland. We delen democratie en rechtsstaat. Democratie is meer dan elke vier jaar een kruisje op een stembiljet. GroenLinks streeft naar actieve participatie van burgers bij het bepalen van de koers van de provincie.

GroenLinks maakt zich sterk voor het beschermen van privacy. Binnen de provincie worden daar heldere afspraken over gemaakt. De provincie maakt transparant wat zij registreert en waarom dat gebeurt. Bewoners en bedrijven zijn daarvan op de hoogte.

Ten slotte wil GroenLinks dat de provincie Zuid-Holland het goede voorbeeld geeft. Dat de provincie bij aanbestedingen niet alleen kijkt naar de prijs, maar ook naar duurzaamheid, diversiteit, sociaal beleid en arbeidsvoorwaarden. Zo draagt het werk van de provincie direct bij aan een duurzaam, groen en eerlijk Zuid-Holland.

1. Zuid-Holland Duurzaam

Duurzaam hier en nu

Wij zien het klimaatakkoord van Parijs als een stap in de goede richting maar willen, gesteund door wetenschappelijk onderzoek, die doelen scherper stellen en eerder bereiken. Klimaatverandering heeft vernietigende gevolgen door meer regen, wind en hittegolven. Zuid-Holland, gelegen in de delta van grote rivieren en grotendeels onder de zeespiegel, kan zich niet permitteren de opwarming van de aarde af te wachten. Omdat de provincie zo kwetsbaar is, is klimaatadaptatie van groot belang.

GroenLinks staat als geen ander achter maatregelen die klimaatverandering tegengaan. Daar dient iedere burger en ieder bedrijf aan bij te dragen. Des te belangrijker is het daarom dat de prijs voor al die inspanningen zo eerlijk mogelijk verdeeld wordt. Nu dragen de laagste inkomens de waarste lasten. De zware industrie betaalt het minst, terwijl mkb'ers, eenmansbedrijven en burgers de hoogste rekening krijgen. Andersom gaat 80% van de klimaatsubsidie naar bedrijven. Het grootste deel komt terecht bij de energiesector en de land- en tuinbouw. Consumenten

betalen 25 keer meer energielasting dan grootverbruikers.

GroenLinks wil dat de sterkste schouders ook de zwaarste lasten dragen. Dat is niet alleen eerlijker maar schept ook ruimte voor allerlei innovatieve oplossingen; een terrein waar onze provincie juist sterk in is. Ideeën ontwikkelen en opschalen, in de industrie, de tuinbouw maar ook in woonwijken, maakt een snelle, soepele energietransitie realiteit.

Programmapunten

- In 2030 zorgt de provincie voor een minstens 55% CO2 reductie. Zuid-Holland streeft naar een reductie van broeikasgassen van 55% in 2030 en van 100% in 2050 en dwingt zo nodig gemeenten en energieregio's om in lijn met deze ambitie hun beleid te voeren;
- De provincie neemt het voortouw om hoe samen met de inwoners en gemeenten concrete plannen voor te ontwikkelen. De provincie bewaakt het bovenregionaal belang en ziet erop toe dat plannen bijdragen aan het einddoel en zorgt voor continuïteit in de uitvoering;
- De provinciale organisatie opereert in 2022 volledig CO2-neutraal en in 2030 volledig op duurzame energie;

- De provincie neemt initiatief tot een gesprek met bedrijven, gemeenten en belangengroepen over de klimaatdoelstellingen in de provincie. Het doel van deze gesprekken is om met een zo ambitieus mogelijk provinciaal energieakkoord te komen;
- De provincie stimuleert dat corporaties en projectontwikkelaars in overleg met gemeenten en toekomstige bewoners bij nieuwbouw klimaatneutraal bouwen. Ook stimuleert de provincie dat gemeenten bestaande woningvoorraad met verhurende eigenaren en bewonende eigenaren de bestaande woningvoorraad verduurzamen;
- De provincie maakt het verduurzamen van bestaande woningen aantrekkelijk door, onder voorwaarden, renteloze leningen aan te bieden vanuit een revolverend fonds.

Minder gebruiken, meer duurzaam opwekken

Verduurzaming begint met minder energie gebruiken. De provincie kan daarin een belangrijke rol spelen door initiatieven te verknopen en burgers en bedrijven op weg te helpen met het besparen van energie. Juist het stimuleren van initiatieven en innovaties is een kerntaak van de provincie.

In Zuid-Holland wordt op allerlei plaatsen gas gewonnen. De provincie sprak zich in 2018 uit voor die gaswinning. GroenLinks vindt dat onaanvaardbaar. Omdat het belangrijk is de energietransitie nu vorm te geven en om Zuid-Holland te behoeden voor de drama's zoals in het Groningse gaswinningsgebied. Ontkennen van veiligheidsrisico's voor de inwoners van de provincie en de risico's voor het klimaat heeft geen zin.

De toekomst is het opwekken van duurzame energie. Daarbij benutten we alle mogelijkheden van het opwekken van schone energie ten volle, zoals wind, zon, water, geothermie, riothermie en warmte-koudeopslag. De provincie ziet toe op een goede ruimtelijke inpassing van deze projecten.

Draagvlak en participatiemogelijkheden worden maximaal bevorderd.

Momenteel loopt de provincie achter op de eigen doelstellingen. In 2020 wil Zuid-Holland 9 procent hernieuwbare energie opwekken. In 2018 bleven we hangen op 4,5 procent. Tijd om aan het werk te gaan met concrete programma's voor bewoners, bedrijven en overheid.

Programmapunten

- De provincie stimuleert innovaties voor energiebesparing en duurzame energieopwekking;
- De provincie gaat op zoek naar nieuwe windmolenlocaties om de doelstellingen uit het Energieakkoord te halen;
- De provincie committeert zich aan de uitkomsten van het Klimaatakkoord en de Regionale Energiestrategieën;
- De provincie werkt samen met initiatiefnemers en betrokken partijen om tot een snelle en positieve plaatsing van windturbines en zonnepanelen te komen. Omwonenden moeten kunnen profiteren van ontwikkelingen in de omgeving;
- De provincie neemt als uitgangspunt braakliggende terreinen in te zetten voor de opwekking van zonne-energie;
- Alle wettelijk mogelijke middelen worden ingezet om de bouw van kolen-, gas-, en kerncentrales

tegen te gaan en bestaande fossiele centrales voor de basislast te sluiten;

- Duurzame warmte wordt zo veel mogelijk lokaal opgewekt. Plannen om warmte over grote afstanden te vervoeren via regionale warmtetransportleidingen worden heroverwogen en alleen uitgevoerd wanneer alle warmte door die regionale transportleidingen fossielvrij en duurzaam is, en niet dicht bij de afnemers kan worden opgewekt;
- Nieuwe lokale warmtenetten worden pas aangelegd als duidelijk is door welke duurzame fossielvrije lokale bronnen deze netten gevoed zullen worden, welke seizoensopslag er nodig is en hoe het eigenaarschap van het net geregeld wordt;
- Warmteleidingen tussen de fossiele industrie uit de Rotterdamse Haven energie en huishoudens worden verboden. Zo blijft de politiek in staat de fossiele industrie versneld af te bouwen zonder dat huishoudens daardoor in de kou komen te staan. Er wordt zo voorkomen dat de fossiele industrie een nieuw fossiel gevoed verdienmodel krijgt. Europa ziet het leveren van fossiele warmte aan huishoudens als duurzaam en geeft het fossiele bedrijf daarvoor gratis CO₂-uitstootrechten. GroenLinks wil de stimulance om de CO₂-uitstoot te verlagen behouden. Daarom voorkomen we dat fossiel opgewekte restwarmte naar huishoudens gaat;
- GroenLinks vindt de huidige ambitie van de provincie om in 2020 9 % hernieuwbare energie op te wekken te gering. Naast minimaal 14 % duurzame opwek in 2020 wil GroenLinks ook

toe naar minimaal 16 % in 2023, in lijn met de nationale ambitie;

- De provincie zorgt ervoor dat alle gemeenten deelnemen aan hun Regionale Energiestrategie (RES) en zich committeren aan de uitkomst;

Natuurlijk Circulaire Economie

Zuid-Holland is decennialang koploper geweest in de oude economie, de economie van de aarde uitputten en vervuilen. Nu voor iedereen duidelijk is dat we daar niet verder mee komen, wordt het tijd voor een nieuwe aanpak. Een aanpak waarbij afval de basis is voor nieuwe grondstoffen en hergebruik de norm is. In een lineaire economie worden grondstoffen gewonnen om er vervolgens producten van te maken, die na gebruik als afval worden verbrand of gestort. In een circulaire economie gaat het juist om het behoud van grondstoffen, de inzet van hernieuwbare grondstoffen, gesloten materiaalketens en waardebehoud van materialen en producten.

GroenLinks gaat uit van de ecologische, sociale en economische waardecreatie. Wij streven dus naar een systeem waarin producten zo goed mogelijk worden gebruikt, er zo min mogelijk afval ontstaat, zo min mogelijk grondstoffen en energie aan de natuur worden onttrokken voor productie en consumptie en een hoog welzijnsniveau wordt gerealiseerd.

Programmapunten

- De provincie is niet de eerstgeroepene voor het stimuleren van onderzoek naar materialen en ontwerpen. Financiën kunnen beter ingezet worden voor maatschappelijk zichtbare maatschappelijke resultaten;
- De provincie zet in op meer bewustwording bij ondernemers en burgers en subsidieert circulaire en andere duurzame initiatieven;
- De provincie stimuleert de ontwikkeling van nieuwe ideeën door het faciliteren van kruisbestuiving van duurzame ondernemers met huidige bedrijven en onderzoekers;
- De provincie draagt er zorg voor dat het hergebruik van grondstoffen en materialen in 2030 minimaal is verdubbeld;
- De provincie maakt het voor innovatieve duurzame bedrijven makkelijker om zich te vestigen in de provincie. Bij vergunningverlening wordt de toepassing van duurzame innovaties ondersteund;
- De provincie verhoogt het toezicht op bedrijven en ziet toe op naleving van duurzaamheids- en milieueisen;
- De provincie neemt een actieve regie-rol op zich in het bij elkaar brengen van vraag en aanbod van grondstoffen van verschillende bedrijven. Daartoe worden 'duurzaamheidsmakelaars' aangesteld die, over de grenzen van bedrijven en gemeenten heen, slimme deals organiseren tussen verschillende bedrijven;
- Diezelfde provinciale duurzaamheidsmakelaars maken afspraken met telers, producenten, afvalverwerkers en transporteurs over hergebruik van producten en materialen en opslag, transport en opwerking van rest- tot grondstoffen;
- De provincie stimuleert of ontwikkelt platformen zoals een grondstoffenpaspoort. Minimaal voor alle gebouwen in de provincie. Zo krijgen bedrijven, consumenten en overheden inzicht in welke materialen er in gebouwen kunnen worden hergebruikt;
- De provincie investeert in meer kennis op het gebied van duurzaamheid;
- De provincie zorgt voor een zo groot mogelijke verspreiding binnen en buiten de provincie van duurzame innovaties en best practices;
- Voor investeringen van Innovation Quarter en subsidies aan bedrijven is bijdragen aan de energietransitie en/of de transitie naar circulaire economie een randvoorwaarde;
- De provincie stimuleert, bijvoorbeeld bij toewijzing bedrijventerreinen, industrie die produceert voor lokale markten of markten op korte afstand en/of gebruik maken van lokale grondstoffen/afvalproducten;
- Agrarische bedrijven worden gestimuleerd om de transitie in te gaan om tot circulaire landbouw te komen. Kunstmest wordt niet meer toegepast zolang een mestoverschot is. De provincie wordt koploper in circulaire landbouw.

Arboretum-Heempark aan de Korftlaan te Delft

2. Zuid-Holland Groen

GroenLinks wil dat er voor iedereen in Zuid-Holland ruimte, groen en mobiliteit is. Het landschap staat in Zuid-Holland onder druk. GroenLinks kiest ervoor slimme oplossingen voor woningbouw binnen bestaande dorpen en steden te zoeken. De ecologische structuur van de provincie wordt versterkt.

Met de komst van de omgevingswet wordt de provincie in staat gesteld om omgevingswaarden in de omgevingsverordening vast te leggen. Uitgangspunt is dat de gemeente of het waterschap verantwoordelijk is voor een programma bij dreigende overschrijding van de omgevingswaarde, ook als die waarde door rijk of de provincie is vastgesteld. De provincie formuleert omgevingswaarden en ziet toe op realisatie.

Een gezonde leefomgeving vergt op veel plaatsen in de provincie meer groen, een betere luchtkwaliteit, minder lawaai en schoon water. De basis daarvoor is een goede ecologische- en groenstructuur. De laatste jaren is te weinig gedaan om de verschraling van het landschap tegen te gaan. GroenLinks zet zich in voor aanplant van bomen overal waar dat redelijkerwijs kan en uitbreiding van natuurgebieden. Er wordt geïnvesteerd in meer

ecologische diversiteit. Planten en dieren krijgen de ruimte. Elke vierkante meter groen telt.

Het is nodig op een andere manier naar vervoer te kijken. Meer ruimte en ook meer geld voor de fiets. Aandacht voor schone vervoermiddelen die het gat tussen de fiets en de auto dichten. Geen nieuw asfalt en geen uitbreiding van vliegvelden, maar een goed systeem van lightrail, spoor en hogesnelheidslijnen.

Ook zorgen we dat de luchtkwaliteit in de provincie verbetert, net als de kwaliteit van het water en de bodem.

Groen blijft groen

Er komt geen verdere aantasting van de voormalige nationale landschappen als het Groene Hart, de kuststrook, de Hoeksche Waard en de Bollenstreek. De groene buffers tussen de steden, biedt mogelijkheden zijn voor wandelen, fietsen en andere vormen van recreatie. Ze dragen bij aan het welzijn van burgers in dorpen en steden.

Herstel van de kwaliteit van het landschap vraagt ook om een verantwoorde manier van landbouw met meer diversiteit, kleinschaligheid en met nadruk op de biologische landbouw. De provincie stimuleert kansen voor het verbouwen van gezond, milieuvriendelijk en lokaal voedsel en zet in op verduurzaming van de glastuinbouw.

Ook als het gaat om het welzijn van dieren maken we keuzes: een keuze tegen megastallen, tegen het gebruik van insecticiden en tegen de jacht.

Programmapunten:

- Bij de provinciale invulling van de Omgevingswet staan de transitie naar duurzame energie, een circulaire economie, het behoud en de verbetering van groen centraal. Dat is voor

andere overheden in de regio, bedrijven en burgers een stimulans om de transitie daadwerkelijk en met ondersteuning van de provincie te realiseren;

- Met de inrichting van het buitengebied wordt sport en bewegen gefaciliteerd en gestimuleerd;
- In de groene buffers tussen steden worden voor mensen met een fysieke beperking rolstoeltoegankelijke routes gerealiseerd voor recreatie en ontspanning met de nodige voorzieningen als gehandicaptenparkeerplaatsen, toiletten en oplaadpunten voor scootmobielen;
- Het natuurbeleid van de provincie richt zich op behoud, herstel en ontwikkeling van zo compleet mogelijke ecosystemen;
- Het natuurbeleid wordt gebiedsgebonden. Wat goed is voor stedelijk gebied is niet altijd goed voor het platteland. Groen voor mensen in de stad is niet hetzelfde als natuur buiten de stad;
- Het natuurnetwerk van de provincie wordt uitgebreid en sneller gerealiseerd. Tussen natuurgebieden komen robuuste ecologische verbindingen. Aantasting van bestaande natuur moet tot het uiterste voorkomen worden. Uitgangspunt is minimaal het niveau van de voormalige ecologische hoofdstructuur (EHS) te realiseren;
- Rondom kwetsbare natuurgebieden mogen alleen activiteiten worden gestart, die bijdragen aan de kwaliteit van de natuur en het natuurgebied. Natuurgebieden omringen we met natuurinclusieve landbouw in plaats van de traditionele. Bestaande bedrijvigheid wordt

- indien nodig aangepast.
- Waar dat past, worden bomen geplant. Bomen dragen bij aan de CO₂-opname, zorgen voor schaduw, houden water vast en verfraaien het aanzien van het landschap. Voor elke nieuwgeborene wordt een boom geplaatst;
- Karakteristieke landschappen verdienen een beschermde status. Dat heeft betrekking op de kenmerkende inrichting én historische bebouwing;
- De provincie werkt mee aan het beschermen en ontwikkelen van het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland;
- Bebouwing van strand- en duingebieden wordt aan banden gelegd;
- Er komt extra geld voor goed beheer van natuur én voor inrichting van nieuwe natuur;
- Waar dijkversterkingen nodig zijn worden deze zo vormgegeven dat zij de kwaliteit van landschap en natuur versterken. Daarbij houden we rekening met de belangen van bewoners;
- De bermen van provinciale wegen worden beheerd op een manier die de plantendiversiteit en insectenstand ten goede komt. De provincie gebruikt geen gif in haar groenbeheer;
- Om het behoud van de natuur ook op de langere duur te garanderen zet de provincie in op ondersteuning van programma's om kinderen en jongeren meer de natuur in te krijgen en daardoor die natuur meer te laten waarderen. Daarmee wordt tevens de gezondheid van deze doelgroep bevorderd;

Ecologisch verantwoorde landbouw

GroenLinks vindt dat het anders moet in de landbouw. Zuid-Holland moet e voortrekker worden van een nieuwe landbouwpolitiek. Een landbouwpolitiek die beter is voor mensen, dieren en milieu.

Een duurzame landbouw betekent voor GroenLinks een landbouw waar innovaties worden bevorderd, megastallen worden verboden, er minder varkens en kippen komen en chemische gewasbeschermingsmiddelen tot een minimum worden teruggebracht. Dieren in de veehouderij moeten een dierwaardig bestaan kunnen hebben. De biologische landbouw is een goed voorbeeld hoe het anders kan. GroenLinks vindt het van belang dat de hele landbouw duurzamer wordt.

Als het aan GroenLinks ligt moet kwaliteit dus boven kwantiteit staan. Boeren verdienen een goede beloning voor hun diensten aan de samenleving, zoals natuurbeheer.

Programmapunten:

- In het natuurnetwerk en belangrijke weidevogelgebieden mag het bouwoppervlak niet toenemen;
- De toepassing van landbouwgiften door particulieren en bedrijven wordt aangepakt door het strikt handhaven van verboden in het belang

van bijenstand en vogelpopulaties; het gebruik van glyfosaat of Roundup en Neonicotinoïden worden maximaal tegengegaan;

- Boeren krijgen de ruimte om hun activiteiten te verbreden of hun bedrijf te vergroten zo lang het dierenwelzijn, het milieu en het landschap daarmee niet in het geding zijn;
- De provincie ondersteunt de ontwikkeling van biologische landbouw, regionale agrarische markten en stadslandbouw;
- Buiten de aangewezen kasgebieden dienen ongebruikte kassen gesloopt te worden door de eigenaar van de grond;
- Kosten van zoetwatervoorziening ten behoeve van economische sectoren worden aan die sectoren doorbelast en in de kostprijs van de productie verrekend;
- Thermisch verontreiniging wordt beperkt en geprijsd;
- In veenweidegebieden moet verdere bodemdaling worden tegengegaan door het grondwaterpeil niet te verlagen. Dit leidt tot een ander gebruik van de grond;
- Natuurgebieden hebben last van het neerslaan van stikstofverbindingen veroorzaakt door omringende landbouw en industrie. In natuurgebieden moet het aantal meetpunten, dat deze zogenaamde stikstofdepositie meet niet worden afgebouwd, maar juist toenemen;
- Onderzoek naar kansen voor een aangepaste agrarische bedrijfsvoering past in deze aanpak;
- De capaciteit om natuur- en milieuregels te handhaven door provincie en omgevingsdienst wordt uitgebreid.

Ruimte voor Wonen

In Zuid-Holland is gebrek aan goede betaalbare woonruimte. Huren zijn hoog, sociale woningbouw onbereikbaar en voor starters is een huis kopen steeds lastiger. Bouwen is daarom een belangrijke opgave. De provincie schept voor die opgave de kaders door de verantwoordelijkheid voor ruimtelijke ordening. Dat biedt kansen om te bouwen zonder het omliggend groen aan te tasten, om toekomstbestendig te bouwen, duurzaam en zoveel mogelijk klimaatneutraal. GroenLinks wil dat de provincie haar verantwoordelijkheid neemt en heldere kaders stelt en afdwingt.

Programmapunten:

- Het binnenstedelijk gebied wordt verder verdicht om aantasting van omliggend groen te voorkomen;
- Er wordt ruimte gecreëerd in binnenstedelijk gebied voor de bouw van grote aantallen extra woningen, in het bijzonder voor het lagere en middensegment;
- Iedereen in Zuid-Holland heeft de vrijheid om zich te vestigen waar hij wil. Er vindt geen discriminatie plaats op basis van Rotterdamwet of andere ongrondwettelijke maatregelen;
- De provincie stuurt de woningproductie op aantallen, soort woningen en toegestane locatie;

- Nieuwe ruimte voor bedrijven wordt hoofdzakelijk gecreëerd door het aanpakken en herstructureren van leegstaande bedrijventerreinen;
- De rode contouren worden hersteld om ruimte en zekerheid te bieden voor de bouwopgave en de kwaliteit van het landschap te beschermen.
- In nieuwe woonwijken komt geen aardgas aansluiting. Bestaande woningen gaan versneld van het gas af;
- Nieuwbouw van kantoren heeft bij voorkeur plaats in bestaande kantorenconcentraties en zo mogelijk in de nabijheid van stations;
- GroenLinks kiest voor duurzaam bouwen gericht op besparen van energie en warmte en hergebruik van materialen;
- We verduurzamen ook de sociale woningbouw met als uitgangspunt dat de zwaarste lasten door de sterkste schouders gedragen worden.
- Nieuwe woningen worden ten minste energieneutraal gebouwd;
- Het Groene Hart, de Biesbosch, het duinlandschap en de zoete getijden natuur mogen niet verder worden aangetast. Dat vergt strakke kaders van de provincie;
- We bouwen niet op de eerste duinpan en realiseren een beschermde ring om het duingebied;
- We bouwen geen vakantiewoningen aan de kust; de kust is van iedereen;
- Het toestaan van permanente bewoning van recreatiewoningen is geen oplossing voor de woningnood. GroenLinks wil stoppen met het gedogen.

Gezonde lucht en schoon water

Jaarlijks overlijden 12.000 Nederlanders aan de gevolgen van luchtvervuiling. Strengere Europese normen zorgen voor verbetering, maar Zuid-Holland blijft achter.

Ook op het gebied van schoon water gaat het mis. Zuid-Holland voldoet, na vijftien jaar, nog steeds niet aan de Kaderrichtlijn Water. Dit komt onder andere door industriële lozingen, het gebruik van landbouwgif en overbemesting.

De aanpassing van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit biedt kansen, maar de landelijke politiek maakt weinig haast met het invoeren van strengere normen. De luchtkwaliteit in de provincie Zuid-Holland moet op alle plekken voldoen aan de normen van de WHO. De provincie dient daarom die normen als omgevingswaarden op te nemen in de omgevingsverordening. De provincie stelt zo snel mogelijk controleerbare doelen op voor de luchtkwaliteit (bijvoorbeeld in 2020 voldoen aan EU-normen).

GroenLinks wil dat kwaliteit van lucht, water en bodem onderdeel wordt van alle beleidsplannen voor verkeer en vervoer. Daarnaast is snelle actie nodig

zoals harmonisering van milieuzones in de binnensteden en het beperken of verbieden van houtstook. Het verbeteren van de kwaliteit van luchtwassers in de intensieve veehouderij en andere sectoren kan op korte termijn bijdragen aan een betere luchtkwaliteit in Zuid-Holland net als het aanscherpen van de emissie-eisen voor de industrie.

Programmapunten:

- De komende periode doet de provincie in samenwerking met het Rijk verder onderzoek naar gevolgen van het gebruik van gevaarlijke stoffen, die al dan niet zijn geclassificeerd als (potentieel) Zeer Zorgwekkende Stoffen zoals GenX;
- De provincie moet in 2025 voldoen aan de WHO-normen voor luchtkwaliteit. Deze normen legt de provincie vast in de omgevingsverordening;
- De provincie voldoet in 2025 aan de normen van de kaderrichtlijn water voor de waterkwaliteit;
- De provincie beperkt de houtstook in dichtbevolkte gebieden;
- Ook de luchtkwaliteit dient goed bewaakt te worden. Daarom draagt de provincie er zorg voor, dat op meerdere plekken de luchtkwaliteit wordt gemeten om de luchtkwaliteitsmodellen te ijken. Vooral daar waar de lucht ernstig vervuild is en waar veel mensen wonen of kwetsbare natuur te lijden heeft onder slechte lucht;

- In 2019-2020 wordt er een plan ontwikkeld voor de toekomst van de Rotterdamse haven en de verduurzaming van de binnenvaart;
- Vergunningen voor bedrijven fossiele/ petrochemische industrie worden gekoppeld aan een einddatum en de verplichting elk jaar het transitieplan met tijdsplanning om van fossiele grondstoffen af te komen te publiceren en de vorderingen daarin te rapporteren;
- Bij bedrijven die hun vergunningen overtreden, treedt de provincie hard op. Overtredingen worden niet gedoogd De provincie zorgt voor strikte handhaving en maakt overtredingen publiekelijk bekend op haar website;
- De provincie neemt het initiatief om samen met de andere bevoegde gezagen (instanties) de illegale praktijken met chemisch afval (zoals het bijmengen in scheepsbrandstof en mestvergisting) aan te pakken;
- Op de plassen in het noorden van Zuid-Holland is een betere afstemming van rust, waterkwaliteit en recreatie geboden. Hierin past de inperking van de gemotoriseerde vaart;
- De provincie zorgt voor voldoende gezonde zwemwaterlocaties in natuurrwater.

Fietssnelwegen

GroenLinks wil dat de provincie fors inzet op alle vormen van fietsmobiliteit. Bestaande fietspaden moeten geschikt worden gemaakt voor snellere vormen van vervoer, zoals de elektrische fiets. Bestaande CO2-neutrale vormen van mobiliteit, die het midden houden tussen een fiets een motorvoertuig, geven we de ruimte. Kortgezegd vraagt dit dus om de aanleg van een netwerk voor zero-emission voertuigen met een maximumsnelheid van 45 kilometer per uur. Tot slot moet er aandacht zijn voor de verbindingen tussen de verschillende fietspaden.

De wensen van GroenLinks op dit punt willen we betalen met een eerlijker verdeling van het verkeersbudget.

Programmapunten:

- Het vlakke land, de korte afstanden en hoge bevolkingsdichtheid maken Zuid-Holland uitstekend geschikt voor vervoer per fiets en openbaar vervoer en vanwege het ruimtegebruik, de geluidsoverlast en luchtvervuiling juist minder voor de auto;
- Fietspaden worden aangepast aan de toenemende snelheidsverschillen op de fietspaden;

- Het netwerk van lange-afstandsfietspaden, voor woon-werkverkeer en recreatief gebruik, wordt uitgebreid. De provincie werkt actief mee aan het aanleggen van een onderling verbonden netwerk voor nul-emissievoertuigen tot 45 km/u;
- De provincie faciliteert oplaadpunten voor elektrische fietsen op strategische locaties;
- De fietspaden worden zo aantrekkelijk mogelijk aangelegd (dus eerder langs spoorwegen dan autosnelwegen en zo mogelijk door het groen);
- Voertuigen op fossiele brandstof worden geweerd van fietspaden.

Openbaar vervoer

Goede en duurzame bereikbaarheid zorgt voor een omgeving, waar mensen graag wonen en bedrijven zich vestigen. Mobiliteit maakt dat mensen en organisaties kunnen doen waar ze goed in zijn, stimuleert de productiviteit en draagt in hoge mate bij aan woon- en leefplezier. GroenLinks wil vervoer regelen vanuit de reiziger, en niet vanuit de aanbieder. Elke inwoner van Zuid-Holland, of deze nu aan de randen of in de kernen woont, heeft recht op toegankelijk, frequent en betaalbaar OV. Dit bereiken we door de uitbreiding van het lightrailnetwerk naar de buitengebieden, aangevuld met een fijnmazig net zodat iedereen in Zuid-Holland aansluiting krijgt op de lightrail. Ook ziet GroenLinks kansen in het coöperatief delen van auto's op locaties die niet ontsloten zijn door het OV. Dit kan worden gecombineerd met park and ride-locaties op de stations aan de rand van de stad, waar hoogfrequent OV beschikbaar is. OV-diensten rijden de hele week regelmatig.

GroenLinks wil een robuust lightrail-netwerk ontwikkelen door het verbinden en versterken van bestaande netwerken als het Haagse

tramnetwerk, Rotterdamse metronetwerk en de Merwede-Lingelijn. We willen dat er ruimte in komt voor uitbreiding van het netwerk, zodat bijvoorbeeld een nieuwe lijn naar nieuwbouwwijken niet ten koste gaat van openbaar vervoer in bestaande wijken.

Programmapunten:

- Om het OV betaalbaar te maken verlagen wij de tarieven, zodat de ontwikkeling van de OV tarieven sinds de invoering van de OV chipkaart in lijn komt met de ontwikkeling van de opcenten;
- Nieuwe OV-verbindingen zijn erop gericht de randen van de provincie te ontsluiten;
- Het lightrailnetwerk wordt uitgebreid. We sluiten de bestaande lijnen tussen Den Haag en Rotterdam aan de oost- en westzijde op elkaar aan via de ZoRo-lijn en Westlandrail. Ook verbinden wij dit met de Merwede Lingelijn (Drechtlijn) en realiseren de al lang afgesproken verdubbeling tussen Utrecht-Leiden (al dan niet met lightrail of regulier spoor) en onderzoeken het aansluiten hiervan op het Haagse netwerk (blauwe tram);
- Het verdubbelen van het spoor tussen Delft-Zuid en Rotterdam zodat er een volledig viersporentraject ontstaat tussen Leiden – Dordrecht en er hoogfrequent spoorvervoer ontstaat;
- Er komt een verhoging van de frequentie Utrecht-Rotterdam en Utrecht-Den Haag in

de avonduren en Rotterdam Alexander wordt opgenomen in het NS-nachtnet;

- De provincie zorgt voor een goede toegankelijkheid van het openbaar vervoer voor reizigers die slecht ter been zijn, een rolstoel of een rollator gebruiken, of op een andere wijze lichamelijke beperkingen kennen. De perrons dienen hierop aangepast te zijn;
- De provincie bevordert en investeert in fietsparkeervoorzieningen bij knooppunten van openbaar vervoer en in het buitengebied ook in P&R (bijv. bij Heinenoord);
- In 2030 rijdt het provinciale openbaar vervoer geheel emissieloos op duurzame energie (CO2-neutraal);
- In de concessie houdt de provincie rekening met goede bereikbaarheid van de onderwijs- en zorginstellingen in de provincie voor alle Zuid-Hollanders;
- Het openbaar vervoer via het water wordt steeds verder uitgebreid. Dit netwerk zal aangevuld moeten worden met een verbinding tussen Delft en Rotterdam.

Wegvervoer

Zuid-Holland heeft van alle Nederlandse provincies het meeste asfalt en de minste natuur per vierkante meter. Extra asfalt lost het verkeersprobleem niet op. Toch geeft de provincie elke keer asfalt prioriteit boven openbaar vervoer en fietsen, en legt Zuid-Holland elke periode nieuwe wegen aan. Die gaan ten koste van de gezondheid en het woongenot van de omwonenden, het landschap en de natuur. GroenLinks wil dat alleen nog wegen worden aangelegd als het nut hiervan is aangetoond en er echt geen ander alternatief is.

Het beperken van de aanleg van wegen maakt geld vrij voor andere vormen van mobiliteit. Verbetering van het OV maar ook het stil en milieuvriendelijk maken van provinciale wegen. Ten slotte is er geld nodig voor verbetering van de laadinfrastructuur voor elektrische auto's.

Programmapunten:

- De ontwikkeling van OV en fietsverbindingen krijgt prioriteit;
- Deze periode worden er geen nieuwe provinciale wegen aangelegd;

- Voor het beter spreiden van het verkeer over de dag en een betere benutting van de infrastructuur wordt het mijden van de spits financieel gestimuleerd;
- Langs de A4 worden geluidsschermen geplaatst ter bescherming van natuur en recreatiegebied Vlietland, Vogelplas Starrevaart en bebouwing van Voorschoten;
- De (Verlengde) Bentwoudlaan en de Duinpolderweg vinden geen doorgang;
- In 2023 zijn alle provinciale wegen verlicht met LED-verlichting;
- De netwerkanalyses voor auto- fiets en OV-mobiliteit worden geactualiseerd met voor alle drie de modaliteiten hetzelfde richtjaar en kwaliteitsniveau. De modalschift wordt in de analyse meegenomen;
- GroenLinks wil een eerlijkere verdeling van het verkeersbudget. Door evenredige verdeling van de beschikbare verkeersbudgetten over fiets, OV en wegen. Daarnaast wordt de 153 miljoen rijkssubsidie voor dubbelspoor Leiden-Utrecht ook voor dat doel gereserveerd.

Rotterdam-The Hague Airport

GroenLinks is van mening dat Rotterdam-The Hague Airport niet verder mag groeien. Geluidsoverlast, luchtvervuiling en CO2-uitstoot moeten worden beperkt. Laagvliegen, routeafwijkingen en nachtvluchten moeten worden beperkt.

GroenLinks wil de milieu- en gezondheidsbelangen als uitgangspunt nemen bij verdere besluitvorming over het vliegveld Rotterdam-The Hague Airport en Schiphol. De belangen van omwonenden hebben te lang op de achtergrond gestaan en moeten nu op de voorgrond staan. Mensen die hun woning alsnog willen isoleren, moeten daarin financieel in tegemoet gekomen worden.

Programmapunten:

- De provincie neemt het initiatief tot een onderzoek om de voor- en nadelen van sluiting van het vliegveld in kaart te brengen;
 - GroenLinks ondersteunt burgerinitiatieven en acties tegen uitbreiding van het vliegveld en dringt de overlast voor omwonenden terug;
 - Het aantal meetpunten van luchtverontreiniging en geluidsproductie wordt uitgebreid;
 - Er komen geen nieuwe vliegvelden of heliavens en de vergunning van Helihaven Ypenburg wordt in de nieuwe collegeperiode beëindigd;
 - Het melden van overlast wordt vereenvoudigd en bij overtredingen (zoals te laag vliegen) wordt standaard aangifte gedaan bij de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).
-
- De provincie Zuid-Holland spreekt zich krachtig uit tegen verdere groei van Schiphol waarvan de inwoners van Zuid-Holland veel overlast ondervinden;
 - Inwoners van Zuid-Holland krijgen een stem in besluitvorming die betrekking heeft op Schiphol;
 - Rotterdam-The Hague Airport richt zich weer op haar doelstelling van zakelijke luchthaven en bouwt vluchten van vakantie-carriers af;

3. Open en sociaal Zuid-Holland

Zuid-Holland is er voor alle inwoners. GroenLinks vindt het belangrijk dat Zuid-Hollanders invloed kunnen uitoefenen binnen de provincie. In het Zuid-Holland van GroenLinks krijgen bewoners de ruimte om eigen initiatieven te ontwikkelen. Democratie moet meer zijn dan één keer in de vier jaar naar de stembus. Bij plannen worden bewoners altijd betrokken. Er komt meer ruimte voor beleid van onderop.

In Zuid-Holland mag je zijn wie je bent. Ongeacht waar je vandaan komt, waar je in gelooft of van wie je houdt. We streven naar emancipatie en werken aan gelijke kansen voor iedereen. Verschillen in cultuur, achtergrond of geloof zijn voor GroenLinks nooit een probleem, maar een drijvende kracht voor zowel economische als creatieve en culturele ontwikkelingen. We delen democratie en rechtsstaat.

GroenLinks staat voor een Zuid-Holland waarin iedereen zichzelf kan zijn, ongeacht afkomst, seksuele oriëntatie of religie. De provincie maakt zich er hard voor om de positie van de LHBTIQ+- gemeenschap te verbeteren.

GroenLinks heeft eerder het initiatief genomen om van Zuid-Holland een Regenboogprovincie te maken. Dit willen we de komende jaren samen met gemeenten verder uitbouwen om de acceptatie van LHBTIQ+ te vergroten.

Beter bestuur

GroenLinks is voor een democratisch en transparant bestuur. Dat vraagt van Gedeputeerde Staten een open houding naar de volksvertegenwoordigers: de Provinciale Staten. Het vraagt van de fracties in de Provinciale Staten een open houding naar de burgers. De overheid dient een voorbeeld te zijn. In dat kader zal de provincie een actief integriteitbeleid voeren voor bestuur en organisatie. Daarnaast toont de provincie open en transparant welke besluiten er met welk geld worden genomen. De provincie stelt deze informatie online beschikbaar. De provincie ondersteunt lokale media die zorgdragen voor berichtgeving naar burgers.

Om de (nieuwe) taken van de gemeenten uit te voeren, werken gemeenten in verschillende samenwerkingsverbanden samen. Deze samenwerkingsverbanden verschillen vaak per taak. Dat verzwakt de transparantie, de democratische controle en de democratische legitimiteit. GroenLinks wil dat juist versterken.

Programmapunten:

- De provincie toont open en transparant welke besluiten er met welk geld worden genomen;
- De provincie maakt inzichtelijk welke persoonsgegevens geregistreerd worden, voor welke doeleinden, en met wie de gegevens gedeeld worden;
- De status van Regenboogprovincie wordt verder uitgewerkt in samenwerking met belangenorganisaties van LHBTIQ+'ers;
- De provincie neemt een coördinerende rol in diversiteitsdossiers en stemt die af met gemeenten;
- De registratie 'm/v' wordt van formulieren verwijderd waar dit wettelijk mogelijk is;
- De provincie draagt zorg voor goed werkgeverschap. Racisme, discriminatie en uitsluiting worden niet getolereerd;
- Bedrijven die discrimineren bij stages worden uitgesloten van provinciale opdrachten;
- Als toezichthouder op gemeenten en samenwerkingsverbanden zet de provincie zich in om de democratische werking en controle van de gemeenteraden en Provinciale Staten te versterken en het aantal samenwerkingsverbanden af te bouwen.

Kunst en Cultuur

Kunst en cultuur hebben een grote waarde voor onze maatschappij. Ze vormen een creatieve tegenhanger van economisme en verruwing van het maatschappelijk debat. In Zuid-Holland krijgt iedereen de gelegenheid zich te ontwikkelen. GroenLinks wil een veelzijdig aanbod van kunst en cultuur voor iedereen, ongeacht leeftijd, woonplaats of inkomen. De provincie ondersteunt een goede en fijnmazige infrastructuur van culturele voorzieningen, in het bijzonder gericht op bibliotheken en cultuureducatie. Cultureel erfgoed wordt voor de toekomst behouden. Een aantrekkelijk aanbod maakt de provincie aantrekkelijk voor bewoners én bezoekers.

Programmapunten:

- De provincie organiseert en coördineert het beleid op het gebied van kunst en cultuur en stelt daarvoor budget beschikbaar;
- De provincie zet zich in voor een goede spreiding van het culturele aanbod in de provincie;
- De provincie zet zich in voor het versterken van het aanbod van cultuureducatie en -participatie in de provincie;
- De provincie zet zich in om cultureel erfgoed en monumenten te behouden, te ontwikkelen en te herbestemmen;
- Er komt extra budget voor regionale en lokale media.

Provincie, Gemeenten en Burgers

De provincie maakt zich sterk voor een goede uitvoering van taken door de gemeente. Gemeenten hebben er in de afgelopen jaren veel extra taken bij gekregen. Deze taakverzwaring ging gepaard met stevige bezuinigingen en pakt op vele manieren slecht uit. Zo constateren gemeenten veelvuldig dat budgetten voor (jeugd)zorg niet toereikend zijn. Aan de provincie de taak om zich te bezinnen op de eigen rol. De provincie ondersteunt gemeenten waar nodig in het realiseren van goede jeugdzorg. Geen kind of volwassene in Zuid-Holland komt zonder passende zorg te zitten. Expertise over (jeugd)zorg wordt door de provincie weer opgebouwd. De provincie pakt haar rol in de lobby richting de landelijke overheid voor voldoende budgetten voor de Jeugdzorg.

Vanaf 2020 zijn de individuele gemeenten verantwoordelijk voor het realiseren van beschermd wonen. De provincie houdt expertise op dit terrein in huis om regie te houden op deze decentralisatie. Voor kwetsbare mensen wordt altijd naar een passende oplossing gezocht.

Programmapunten:

- Bewoners geven de ontwikkeling van plannen mede vorm;
- Er komt meer budget beschikbaar om lokale initiatieven en ideeën van bewoners te realiseren;
- De provincie ondersteunt actief maatschappelijke organisaties met een bovengemeentelijk karakter die een taak hebben in de zorg voor kwetsbare groepen uit onze samenleving;
- De provincie legt geen fusie van gemeenten van hogerhand op, tenzij vanuit gemeenten wordt aangegeven dat hier behoefte aan is en nadat er een goed proces van burgerparticipatie heeft plaatsgevonden;
- GroenLinks wil dat de provincie de gemeenten waar nodig ondersteunt bij gedecentraliseerde opdrachten;
- Gemeentes die samenwerken zorgen dat ze dit binnen een helder democratisch kader doen. Besluitvorming over het beleid betreffende OV in Zuid-Holland vindt plaats in de Provinciale Staten;
- De provincie draagt er zorg voor dat bij integratie van gemeentelijk wmo-vervoer met regulier openbaar vervoer het kwaliteitsniveau geborgd is;

- De provincie heeft een overkoepelende blik op alle gemeenten binnen haar grenzen. Daarom verzamelt, deelt en verspreidt zij kennis en expertise over best practises voor het Beschermd Wonen. Ook zet de provincie zich in voor de realisatie van woningen in de goedkope sociale huursector, verspreid over Zuid-Holland.

Waterschappen

Naast de Provincie spelen Waterschappen een belangrijke rol bij het verantwoord omgaan met water en natuur in Zuid-Holland. Echter, nog altijd is een deel van de zetels in de Waterschappen voorbehouden aan boeren en bedrijven, de zogenaamde geborgde zetels. GroenLinks zal zich in de komende periode inzetten om het aantal geborgde zetels terug te brengen tot het wettelijke minimum. Op langere termijn is GroenLinks voorstander van het in één hand brengen van het beleid op het gebied van waterbeheer.

Programmapunten:

- GroenLinks streeft er naar om geborgde zetels en de verplichte vertegenwoordiging in het Dagelijks Bestuur van waterschappen af te schaffen en het aantal geborgde zetels in ieder geval zo snel mogelijk terug te brengen tot het huidige wettelijke minimum.

Zuid-Holland geeft het goede voorbeeld

De provincie Zuid-Holland koopt jaarlijks voor ruim €300 miljoen aan werken, diensten en leveringen in om de provinciale doelstellingen te realiseren. Door aan te besteden volgens de MVI-criteria kan de provincie Zuid-Hollanders met een afstand tot de arbeidsmarkt aan werk helpen.

Door duurzaamheid een belangrijk aandeel te geven in de prijs-kwaliteitverhouding, is het waarschijnlijker dat groene leveranciers een tender kunnen winnen. Op deze manier stimuleert de provincie via haar aanbestedingsbeleid bijvoorbeeld de vergroening van het transport. Dit is nodig om ervoor te zorgen dat het openbaar vervoer en het provinciale wagenpark in 2030 CO2-neutraal zijn. De provincie is voornemens in 2020 nieuwe doelen af te spreken met het Rijk voor duurzame inkoop.

GroenLinks wil dat het aandeel duurzame aanbestedingen jaarlijks wordt gemonitord, waarbij telkens wordt bekeken hoe het duurzaamheidsniveau verhoogd kan worden. Zo wordt de brede maatschappelijke impact van aanbestedingen duidelijk en voorkomen we

een 'race naar beneden' tussen deelnemende partijen.

Daarom moeten de inkoopcriteria van de provincie worden geactualiseerd. In 2020 moeten er nieuwe criteria voor het aanbesteden op tafel liggen die meer en dwingender aandacht besteden aan duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Programmapunten:

- Duurzaamheid en sociaal ondernemerschap worden bij aanbestedingen opgenomen in het bestek;
- De provincie actualiseert de inkoopcriteria voor 2020 en stelt hierbij strengere targets in voor duurzaam en maatschappelijk verantwoord aanbesteden;
- Naast natuur en klimaat worden daarbij ook minimeisen gesteld aan de arbeidsvoorwaarden van de ingekochte diensten (en goederen).

Kandidatenlijst

Lijsttrekker: Berend Potjer [Den Haag]

4: Sinan Özkaya [Delft]

7: Nol van Gerven [Utrecht]

2: Anneloes van Hunnik [Zwijndrecht]

5: Robert Klumpes [Rotterdam]

8: Menno Siljee [Schiedam]

3: Armine Stepanyan [Den Haag]

6: Ariëtte Kasbergen [Rotterdam]

9: Joop Schippers [Rotterdam]

10: Ruth Noorduyt [Gouda]

11: Frans-Bauke van der Meer [Dordrecht]

12: Marieke Spekreijse [Zoetermeer]

13. Stein Smit	[Den Haag]	40. Ali al Hadaui	[Den Haag]
14. Anneke Kraamer	[Delft]	41. Alfred Blokhuisen	[Spijkenisse]
15. Marijn Prijs	[Rotterdam]	42. Sita Dewkalie	[Leiden]
16. Isabel Bos	[Den Haag]	43. René van Engelen	[Papendrecht]
17. Jonathan Thijs	[Leiden]	44. Claudia Fousert-Poeder	[Rotterdam]
18. Ida Vos	[Delft]	45. Arjen Rijsdijk	[Gorinchem]
19. Luuk Voncken	[Den Haag]	46. Marcel Vissers	[Delft]
20. Niels Goedegebure	[Leiden]	47. Martine Leewis	[Leiden]
21. Frauke Joester	[Alphen aan den Rijn]	48. Jakobien Groeneveld	[Zoetermeer]
22. Hakan Kaya	[Vlaardingen]	49. Arno Bonte	[Rotterdam]
23. Winnifred Ferro	[Noordwijk]	50. Farah Karimi	[Den Haag]
24. Dick van Egmond	[Hillegom]		
25. Marie-Christine van der Grond	[Voorburg]		
26. Bülent Ünlü	[Rotterdam]		
27. Ivana Citterbartova	[Bergschenhoek]		
28. Laura Kroes	[Zwijndrecht]		
29. Mohamed Ammi	[Maassluis]		
30. Amelie Veenstra	[Rotterdam]		
31. Ali Daliry	[Heerlen]		
32. José Pepels	[Maasdam]		
33. Guido Antunes	[Schiedam]		
34. René Driesen	[Alphen aan den Rijn]		
35. Monique Lamers	[Voorschoten]		
36. Robèrt Smits	[Bodegraven]		
37. Jan Nederveen	[Delfgauw]		
38. Marieke Alberts	[Rijswijk]		
39. Marko Ruijtenberg	[Berkel en Rodenrijs]		

Colofon

De programmacommissie bestaat uit Isabelle van Woerkom (voorzitter), Kees Eijkelenkamp, Sam Lansink, Stein Smit, Martijntje Smits, Walter Dresscher, Job Harink, Theo van den Bosch, David Westsson & Lisa Sipma (secretaris).

De commissie kreeg input van talloze Zuid-Hollanders. We zijn hen allen zeer erkentelijk voor de tijd die ze namen om hun deskundigheid met ons te delen tijdens onze (werkgroep)bijeenkomsten, gesprekken of via schriftelijke inbreng. Daarnaast ook onze dank voor de betrokkenheid en behulpzaamheid van de fractie van GroenLinks Zuid-Holland.

Redactie: Frank Hilbrands
Opmaak: Rinske Wessels

Beeldbronnen:

Foto pag. 6: groenlinks.nl

Foto pag. 10: S. Looijestijn

Foto pag. 18: onder CC van Pixabay

Foto voorkant en kandidatenlijst op kandidaat 9 en 10 na: H. Zonderland

In opdracht en onder eindverantwoordelijkheid van het bestuur van GroenLinks Zuid-Holland.